

**Sociologia de l'educació****2014/2015**

Codi: 101158

Crèdits: 6

| Titulació          | Tipus | Curs | Semestre |
|--------------------|-------|------|----------|
| 2500262 Sociologia | OB    | 3    | 1        |

**Professor de contacte**

Nom: Aina Tarabini-Castellani Clemente

Correu electrònic: Aina.Tarabini@uab.cat

**Utilització de llengües**

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

**Equip docent**

Xavier Bonal Sarró

**Prerequisits**

No hi ha prerequisits per cursar aquesta assignatura

**Objectius**

El programa de Sociologia de l'Educació té com a objectiu la introducció dels principals corrents teòrics sobre la relació entre educació i societat. El programa s'estructura en quatre blocs temàtics que s'ordenen a partir del desenvolupament cronològic i del context social, econòmic i polític de la disciplina. Al primer bloc, en forma d'introducció, es desenvolupen les qüestions epistemològiques fonamentals relatives a la relació entre sociologia i sociologia de l'educació; s'inclou en aquest bloc el tractament de l'educació per part dels clàssics i es realitza una interpretació sociològica de l'evolució de les formes de transmissió cultural. El segon i el tercer bloc són el nucli central del programa. Es revisen els principals corrents de la disciplina entre els anys cinquanta i setanta, període de més desenvolupament de la disciplina. D'una banda es presenten les aportacions més significatives de la teoria funcionalista de l'educació i la seva importància en un context d'expansió socioeconòmica. D'altra banda, es revisen les teories crítiques que tenen especial importància a partir dels anys setanta. El quart bloc parteix del sorgiment de la "nova sociologia de l'educació" com a punt d'inflexió de la disciplina i presenta les teories més destacades en aquest terreny a partir dels anys vuitanta.

**Competències**

- Analitzar problemes derivats de l'aplicació de polítiques públiques i de situacions de conflicte reconeixent la complexitat dels fenòmens socials i de les decisions polítiques que afecten la democràcia, els drets humans, la justícia social i el desenvolupament sostenible.
- Aplicar els conceptes i els enfocaments de la teoria sociològica, especialment les explicacions de les desigualtats socials entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics, a la posada en pràctica de les polítiques públiques i a la resolució de les situacions de conflicte.
- Avaluar les aportacions dels enfocaments sociològics a l'estudi de la cultura, l'educació, la interacció entre societat i medi ambient, la política social i el treball.
- Buscar fonts documentals a partir de conceptes.

- Demostrar que es comprenen els enfocaments de la teoria sociològica, així com els diversos vessants, interpretacions i el context històric.
- Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

## **Resultats d'aprenentatge**

1. Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
2. Comparar els diferents enfocaments teòrics sobre l'educació.
3. Comparar la lectura dels fenòmens educatius des de diferents ideologies presents en la realitat social d'Espanya i de Catalunya, i
4. Definir els conceptes sociològics adequats per interpretar els fenòmens educatius i escolars.
5. Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
6. Discriminar les explicacions de les desigualtats educatives entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics que aquests actors donen per descomptades.
7. Distingir els conceptes sociològics sobre l'educació que adopten els actors implicats en el sistema educatiu.
8. Distingir els conceptes sociològics, així com els mètodes i les tècniques de recerca social comunament utilitzats per analitzar l'educació.
9. Distingir els fenòmens socials subjacents a les polítiques i els conflictes educatius.
10. Distingir les interpretacions socials de l'educació d'acord amb aquests enfocaments.
11. Expressar els debats al voltant d'aquests enfocaments, pel que fa a l'educació.
12. Relacionar els conceptes, els mètodes i les tècniques utilitzats per analitzar l'educació amb els debats teòrics i metodològics generals.
13. Relacionar els debats entorn d'aquests enfocaments, referits a l'educació, amb el context històric en el qual han sorgit.
14. Relacionar els enfocaments teòrics amb els debats sobre l'ordre social, la desigualtat i les estratègies socials.
15. Relacionar les explicacions de les desigualtats educatives amb els debats teòrics i metodològics generals.
16. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
17. distingir els fenòmens educatius subjacents a unes polítiques o a uns conflictes determinats.

## **Continguts**

El programa s'estructura en 4 grans blocs:

### **I. INTRODUCCIÓ**

1. Sociologia de l'educació i sociologia
2. L'evolució de les formes de transmissió cultural

### **II. TEORIES FUNCIONALISTES DE L'EDUCACIÓ**

3. La relació entre educació i estratificació a la teoria funcionalista
4. La teoria del capital humà: context, contingut i influència en la sociologia de l'educació.
5. La crisi de l'educació i el debat sobre la igualtat d'oportunitats.

### **III. L'EDUCACIÓ I LA REPRODUCCIÓ DE LES DIFERENCIES SOCIALS: TEORIES CRÍTIQUES**

6. El punt de vista weberià: el credencialisme de Randall Collins

7. Educació i reproducció cultural (I). La teoria de la reproducció.
8. Educació i reproducció cultural (II). La teoria dels codis educatius.
9. Marxisme i sociologia de l'educació: l'educació com a aparell ideològic de l'Estat.
10. Educació y reproducció econòmica: La teoria de la correspondència i la teoria de les xarxes educatives.

#### IV. LA NOVA SOCIOLOGIA DE L'EDUCACIÓ

11. L'aparició de la nova sociologia de l'educació: l'obertura de la caixa negra
12. Etnografia i sociologia de la educació: la teoria de l'etiquetatge i la seva influència en la investigació educativa
13. La teoria de les resistències educatives

### Metodologia

L'assignatura combina classes magistrals amb seminaris de lectures i pràctiques.

- A les classes magistrals s'explicaran les principals corrents de la disciplina i es presentaran les propostes i conceptes centrals dels autors/es que es contemplen al programa.
- Als seminaris de lectura es faran debats a partir de la defensa i crítica dels autors/es que es treballaran durant el curs i a partir de la il·lustració pràctica d'aquests debats sigui a través de pel·lícules, dades i altres materials que permetin mostrar l'aplicabilitat de les teories. Cada grup d'alumnes haurà de preparar la defensa i crítica d'una de les lectures del curs i l'aplicació pràctica d'una altra de les lectures obligatòries (per a més detalls veure avaluació).
- A les pràctiques s'aprofundirà en els continguts teòrics del curs a partir d'anàlisi de dades, interpretació d'entrevistes, materials audiovisuals i altres materials (per a més detalls veure avaluació).

### Activitats formatives

| Títol                                                                                    | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge                    |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-------|------|---------------------------------------------|
| Tipus: Dirigides                                                                         |       |      |                                             |
| Classes                                                                                  | 23    | 0,92 | 2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17       |
| Seminaris                                                                                | 15    | 0,6  | 1, 3, 5, 11, 16                             |
| Tipus: Supervisades                                                                      |       |      |                                             |
| Tutoria                                                                                  | 20    | 0,8  | 2, 4, 10, 11, 13, 14                        |
| Tipus: Autònomes                                                                         |       |      |                                             |
| Lectura de textos, preparació de seminaris de lectura, elaboració de pràctiques, estudi. | 77    | 3,08 | 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17 |

### Avaluació

L'avaluació del curs es basa en els següents ítems:

1. Realització d'un examen a final de curs.

- Es tracta d'una activitat individual que es realitza a l'aula el darrer dia de curs.
- El pes de l'examen és del 40% de la nota final.
- Constarà de diferents preguntes que combinaran exposició teòrica dels conceptes i arguments dels autors/es treballats durant el curs i aplicació pràctica dels mateixos a l'anàlisi d'algun cas.

2. Seminaris de lectura.

- Per grups de 4 o 5 persones (dependent del nombre total d'alumnes matriculats) es realitzaran dues activitats en relació a les lectures obligatòries del curs: en primer lloc, es farà una presentació d'un dels autors/es de lectura obligatòria, identificant els punts forts i febles de la seva teoria; en segon lloc, es farà una il·lustració pràctica d'un dels autors/es de lectura obligatòria, mostrant l'aplicabilitat de la seva teoria a partir de diversos materials tals com pel·lícules, dades i/o articles. Les dues activitats que farà cada grup en vers les lectures obligatòries han de ser d'autors/es diferents i preferiblement de blocs diferents del programa.
- Cada grup farà un lliurament per escrit de les dues activitats (màxim 4 pàgines. Times new roman 12, interlineat 1,5) i paral·lelament farà una exposició a classe d'una de les dues. Els lliuraments per escrit es faran el dia de l'exposició (no s'acceptaran lliuraments fora de termini).
- La distribució dels autors entre els diferents grups es farà el primer dia de classe, moment en què també es decidirà la distribució de les presentacions orals.
- El pes dels seminaris és del 30% de la nota final: 15% per la presentació de la teoria i 15% per la seva il·lustració pràctica.
- Abans de les presentacions cada grup farà una tutoria obligatòria amb els docents responsables del curs.

3. Pràctiques.

- Durant el curs es realitzaran 4 pràctiques, en les que s'aprofundirà en els continguts teòrics treballats i es posaran en pràctica per a la comprensió/interpretació de la realitat educativa.
- L'assistència a les 4 pràctiques és obligatòria, però només cal fer el lliurament individual d'una d'elles. Cada alumne decideix quina pràctica lliura (es recomana que es decideixi quina pràctica lliurar en funció dels autors/es seleccionats per als seminaris, de forma tal que no coincideixin ni per temàtica ni per data).
- El dia de les pràctiques es treballarà per grups a l'aula i es reflexionarà de forma conjunta sobre els temes preparats per al debat.
- El lliurament de cada pràctica s'haurà de fer en un termini màxim de 15 dies després de la seva realització a l'aula i caldrà fer una ampliació del que estrictament s'hagi treballat a classe. És a dir: contextualitzar el tema de la pràctica amb el Bloc/s teòric/s, els conceptes i els autors pertinents, sent capaços de relacionar els elements teòrics amb els empírics.
- L'extensió màxima de les pràctiques és de 4 pàgines (times new roman 12, interlineat 1,5).
- El pes de les pràctiques és del 30% de la nota final.

Síntesi d'ítems d'avaluació

| Ítem                                       | Individual/grupal | Pes sobre nota final |
|--------------------------------------------|-------------------|----------------------|
| Examen                                     | Individual        | 40%                  |
| Presentació lectura (punts forts i febles) | Grupal            | 15%                  |

|                   |            |     |
|-------------------|------------|-----|
| Aplicació lectura | Grupal     | 15% |
| Pràctica          | Individual | 30% |

#### Aspectes transversals.

- No es permeten segones entregues de les pràctiques ni dels seminaris.
- Les correccions de les activitats d'avaluació es tornaran aproximadament 15 dies després del seu lliurament. En cas que algú suspengui l'examen o algun dels lliuraments del curs, tindrà dret a recuperació durant el període de compensació de les proves establert per la Facultat.

### Activitats d'avaluació

| Títol                | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge            |
|----------------------|-----|-------|------|-------------------------------------|
| Examen               | 40% | 5     | 0,2  | 3, 4, 9, 10, 11, 13, 15, 17         |
| Pràctiques           | 30% | 5     | 0,2  | 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 14, 16, 17 |
| Seminaris de lectura | 30% | 5     | 0,2  | 2, 10, 11, 13, 14                   |

### Bibliografia

#### Bibliografia bàsica

Althusser, L. (1985) "El aparato ideológico del estado escolar como aparato dominante" en Gras, A.(ed.) Sociología de la educación. Textos fundamentales. Madrid: Narcea.

Apple, M.W. (1987) Educación y Poder. Barcelona: Paidós/MEC. (selecció capítol)

Annot, M. (1980) "Socio-cultural Reproduction and Women's Education" en Deem, R. (ed.) Schooling for Women's Work. London: Routledge & Kegan Paul. (selecció capítol)

Baudelot, C.& Establet, R. (1987) La escuela capitalista en Francia. Madrid: Siglo XXI. Cap. 2.

Bernstein, B. (1985 a) "Clases sociales, lenguaje y socialización" en Revista Colombiana de Educación. Vol. 15.

Bernstein, B. (1985 b) "Clasificación y enmarcación del conocimiento educativo" en Revista Colombiana de Educación. Vol. 15.

Bonal, X. (1998) Sociología de la educación. Una aproximación crítica a las corrientes contemporáneas. Barcelona: Paidós. Pàg: 76-86

Boudon, R. (1983) La desigualdad de oportunidades. Barcelona: Laia. (selecció capítol)

Bourdieu, P (1998) "Las estrategias de conversión" (extret de la distinció) a Fernández Enguita, M (comp.) Sociología de la educación. Textos fundamentales. Barcelona, Ariel

Bowles, S.& Gintis, H. (1983) "El problema de la teoría del capital humano: una crítica marxista" en Educación y sociedad. Vol. (1)

Collins, R. (1986) "Teorías funcionalista y conflictual de la estratificación educativa" en Educación y Sociedad. Vol. (5).

Durkheim, E (1998) "La educación, su naturaleza y su papel" a Fernández Enguita, M (comp.) Sociología de la educación. Textos fundamentales. Barcelona, Ariel

Giroux, H.A. & Flecha, R. (1992) Igualdad educativa y diferencia cultural. Barcelona: El Roure. Cap. 3

Parsons, T. (1990) "El aula como sistema social: Algunas de sus funciones en la sociedad americana" en Educación y Sociedad vol. (6).

Rist, R.G. (1990) "Sobre la comprensión del proceso de escolarización. Aportaciones de la teoría del etiquetaje" en Educación y sociedad, vol. 9.

Schultz, T.W. (1983) "La inversión en capital humano" en Educación y Sociedad. Vol. (1).

Thurow, L. (1983) "Educación e igualdad económica" en Educación y Sociedad. Vol.(2).

Willis, P. (1986) "Producción cultural y teorías de la reproducción" en Educación y sociedad, vol. 5. Willis, P. (1988) Aprendiendo a trabajar. Madrid: Akal.

(A principi de curs hi haurà disponible un dossier amb les lectures obligatòries del curs i s'especificaran les lectures a partir de les quals es faran els seminaris).

#### BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

Acker, S. (1994) Género y educación. Reflexiones sociológicas sobre mujeres, enseñanza y feminismo. Madrid: Narcea. Parte 2.

Anyon, J. (1980) "Social Class and the Hidden Curriculum of Work" en Journal of Education. Vol. 162 (1).

Apple, M.W. (1985) "El marxismo y el estudio reciente de la educación" en Educación y Sociedad. Vol. (4).

Apple, M.W. (1986) Ideología y curriculum. Madrid: Akal.

Apple, M.W. (1987) Educación y Poder. Barcelona: Paidós/MEC.

Annot, M. & Whitty, G. (1982) "From Reproduction to Transformation: recent radical perspectives on the curriculum from USA" en British Journal of Sociology of Education. Vol. 3 (1).

Annot, M. & Weiner, G. (1987) Gender and the Politics of Schooling. Londres: Hutchinson.

Ball, S.J. (1989) La micropolítica de la escuela. Hacia una teoría de la organización escolar. Barcelona: Paidós-MEC.

Bernstein, B. (1989) "Una crítica al concepto de educación compensatoria" en Clases, códigos y control. Vol. 1. Madrid: Akal.

Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (1977) La reproducción. Elementos para una teoría del sistema de enseñanza. Barcelona: Laia.

Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (1973) Los estudiantes y la cultura. Buenos Aires: Nueva Colección Labor.

Bowles, S. & Gintis, H. (1983) "La educación como escenario de las contradicciones en la reproducción capital-trabajo" en Educación y sociedad. Vol. (2).

Bowles, S. & Gintis, H. (1985) La instrucción escolar en la América capitalista. Madrid: Siglo XXI.

- Carnoy, M. (1982) La educación como imperialismo cultural. México: Siglo XXI.
- Carnoy, M.&L. Henry M. (1985) Schooling and Work in the Democratic State. State. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Collins, R.(1989) La sociedad credencialista. Madrid: Akal.
- Durkheim, E. (1982) Historia de la educación y las doctrinas pedagógicas. Madrid: La Piqueta.
- Durkheim, E. (1990) Educación y sociología. Barcelona: Península.
- Fernández Enguita, M. (1985) Trabajo, escuela e ideología. Marx y la crítica de la educación. Madrid: Akal.
- Fdez. Enguita, M. (1989) "El rechazo escolar: ¿alternativa o trampa escolar?" en Ortega, F. et al. (Ed.) Manual de sociología de la educación. Madrid: Visor.
- Fernández Enguita, M. (1990) La cara oculta de la escuela. Madrid: Siglo XXI.
- Freire, P. (1990) La naturaleza política de la educación. Cultura, poder y liberación. Barcelona: Paidós-MEC.
- Giroux, H.A. (1983) Theory and Resistance in Education. A Pedagogy for the Opposition. New York: Bergin & Garvey.
- Giroux, H.A. (1990) Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje. Barcelona: Paidós-MEC, Caps. 9 y 12.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (1983) Ethnography: Principles in Practice. London: RKP.
- Hammersley, M. & Woods, P.(ed.) (1995) Género, cultura y etnia en la escuela. Informes etnográficos. Barcelona: Paidós-MEC.
- Jencks, C. et al. (1972) Inequality. A Reassessment of the Effect of Family and Schooling in America. New York: Basic Books.
- Jencks, C. & Bane, M. (1985) "La escuela no es responsable de las desigualdades sociales y no las cambia" en Gras, A. (ed.) Sociología de la educación. Textos fundamentales. Madrid:: Narcea.
- Lerena, C. (1981) "Acerca del desarrollo teórico de la sociología de la educación" en Revista Internacional de Sociología vol.(39).
- Lerena, C. (1986) Escuela, ideología y clases sociales en España. Barcelona: Ariel.
- Ortega, F. (1989) "La sociología de la educación en España" en Ortega, F. et al. (ed.) Manual de Sociología de la Educación. Madrid: Visor.
- Rosenthal, R. & Jacoboson, L.F.(1985) "Pigmalion en clase" en Gras, A. (ed.) Sociología de la educación. Textos fundamentales. Madrid: Narcea.
- Sharp, R. & Green, A. (1975) Education and Social Control. London: Routledge and Kegan Paul.
- Sharp, R.(1988) Conocimiento, ideología y política educativa. Madrid: Akal.
- Subirats, M. & Brullet, C. (1988) Rosa y azul. La transmisión de los géneros en la escuela mixta. Madrid: Ministerio de Cultura. Instituto de la Mujer.
- Young, M.F.D. (1971) knowledge and Control. New Directions for the Sociology of Education. London: Collier MacMillan.
- Willis, P. (1988) Aprendiendo a trabajar. Madrid: Akal.
- Woods, P. (1986) La escuela por dentro. La etnografía en la investigación educativa. Barcelona: Paidós-MEC, Cap.1.

